

Robert Walser

WALTER BENJAMIN

Man kan læse meget af Robert Walser, men intet om ham. Hvad ved vi da overhovedet om de få blandt os, som forstår at tage aviscommentaren, der er til fals, på rette måde: nemlig ikke som den samvittighedsløse journalist, der vil adle den ved at „hæve den op“ til sig, men under udnyttelse af dens foragtelige, uanselige beredskab at afvinde den noget levende, rensende. Hvad det har på sig med denne „lille form“, som Alfred Polgar kaldte den, og hvor mange håbets sommerfugle der flygter fra den såkaldt store litteraturs frække klippepande ned i dens beskedne strube, er der nu engang kun få, der ved. Og de andre aner slet ikke, hvad de har en Polgar, en Hessel, en Walser at takke for af sarte eller stikkende blomster i bladskovens øde. Robert Walser var tilmed den sidste, de ville komme på. For den første indskydelse i deres tarvelige skoleviden, som er den eneste, de har i litterære spørgsmål, råder dem til med den „kræsne“, „ædle“ form at holde sig skadesløse for det, de kalder indholdets ubetydelighed. Og her lægger man da netop i forbindelse med Robert Walser først og fremmest mærke til en helt usædvanlig forsømmelse, der er svær at beskrive. At denne ubetydelighed er vægt, forstyrrelsen uholdenhed, er det sidste, betragtningen af Walsers ting kommer på.

Let er den ikke. For mens vi er vant til at se stilens gåder træde os i møde fra mere eller mindre gennemarbejdede, hensigtsfulde kunstværker, står vi her over for et, i hvert fald tilsyneladende, fuldstændig hensigtsløst, vildtvoksende og dog tiltrækkende og tryllebindende sprog. Over for en slåen sig løs tilmed som opviser alle former fra ynde til bitterhed. Tilsyneladende hensigtsløst,

sagde vi. Man har somme tider diskuteret, om det virkelig var tilfældet. Men det er en gold disput, og man mærker det, når man tænker på Walsers indrømmelse: at han aldrig har rettet en linje i sine ting. Man behøver ganske vist ikke at tro ham, men ville gøre klogt i det. For da vil man slå sig til tåls med den indsigt: at skrive og aldrig rette det skrevne er netop den fuldkomne gennemsyning af yderste hensigtsløshed og højeste hensigt.

Så vidt så godt. Men det kan ganske vist slet ikke hindre, at der gås til bunds i denne forsømmelse. Vi sagde allerede: den har alle former. Nu tilføjer vi: med undtagelse af en enkelt. Nemlig denne ene, almindeligste, der lægger vægt på indholdet og intet andet. For Walser er arbejdets Hvordan så lidt en biting, at alt, hvad han har at sige, for ham træder fuldstændig om bag skrivningens betydning. Man kunne næsten sige, at det går til ved skrivningen. Det kræver en forklaring. Og dér støder man på noget meget schweizisk ved denne digter: skammen. Om Arnold Böcklin, hans søn Carlo og Gottfried Keller fortæller man denne historie: Som så ofte sad de en dag på værtshuset. Deres stambord havde længe været berømt på grund af drikkebrødrenes fåmælte, tillukkede væremåde. Også denne gang sad selskabet sammen i tavshed. Da bemærkede den unge Böcklin efter lang tids forløb: „Det er varmt,“ og da der var gået et kvarter, sagde den ældre: „Og vindstille.“ Keller for sit vedkommende ventede en stund; så rejste han sig med ordene: „Jeg vil ikke drikke med snakkehoveder.“ Den bondske sprogskam, der her træffes af en excentrisk vittighed, er Walsers sag. Næppe har han taget pennen i hånden før en desperadostemning bemægtiger sig ham. Alt synes ham fortabt, en ordfloam bryder ud, hvori hver sætning har til opgave at lade den forrige gå i glemme. Når han i et virtuosstykke forvandler monologen: „Gennem denne hulvej må han komme“ til prosa, begynder han med de klassiske ord: „Gennem denne hulvej“, men så griber jammeren allerede sin Tell, så forekommer han allerede sig selv holdningsløs, lille, fortabt, og han fortsætter: „Gennem denne hulvej, tror jeg, må han komme.“

Der var bestemt noget lignende dér. Denne kyske, kunstfærdige klodsethed i alt sprogligt er en narrens arvelod. Hvis Polonius, urbilledet på snakkesalighed, er jonglør, bekranser Walser

sig bacchisk med sprogguirlander, der bringer ham til fald. Guirlanden er virkelig billedet på hans sætninger. Den tanke, der snubler af sted i dem, er imidlertid en dagdriver, en vagabond og et geni ligesom heltene i Walsers prosa. Han kan for resten ikke skildre andet end „helte“, ikke gøre sig fri af hovedfigurerne og har nøjedes med tre tidlige romaner for fremover ene og alene at leve for broderskaberne med sine hundrede yndlingsvagabonder.

Netop i den germanske litteratur er der som bekendt nogle store prægninger af vindbøjtelen, den udelige, dagdrivende og forkomne helt. En mester i sådanne figurer, Knut Hamsun, er for nylig blevet fejret. Eichendorff, der skabte døgenigten, Hebel, der skabte Zundelfrieder, er andre. Hvordan gør Walsers figurer sig i dette selskab? Og hvor stammer de fra? Hvor døgenigten stammer fra, det ved vi. Fra det romantiske Tysklands skove og dale. Zundelfrieder fra det rebelske, oplyste småborgerskab i rhinske byer omkring århundredskiftet. Hamsuns figurer fra fjordenes urverden – det er mennesker, hvis hjemve drager dem mod trolde. Walsers? Måske fra Glarner-bjergene? Græsgangene i Appenzell, hvor han stammer fra? Alt andet. De kommer fra natten, hvor den er sortest, en veneziansk nat, om man vil, oplyst af nødtørftige lygter af håb, med en smule festglans i øjet, men forstyrrede og så bedrøvede, at de er grædefærdige. Det, de græder, er prosa. For melodien i Walsers snakkesalighed er hulken. Den røber, hvor hans kære kommer fra. Nemlig fra galskaben og ingen andre steder. Det er figurer, der har galskaben bag sig og derfor er og bliver af en så sønderrivende, så helt umenneskelig, urokelig overfladiskhed. Vil man i korthed benævne det lykssaliggørende og uhyggelige ved dem, kan man sige: *de er alle helbredt*. Processen bag denne helbredelse hører vi ganske vist aldrig noget om, medmindre vi da vover os i lag med hans *Snehvide* – en af de dybsindigste frembringelser i nyere digtning -, som alene ville være tilstrækkelig til at gøre forståeligt, hvorfor den tilsyneladende mest uhøjtidelige og legende af alle digtere var en af den ubønhørlige Franz Kafkas yndlingsforfattere.

Helt usædvanlig sarte er disse historier, det forstår enhver. Ikke enhver ser, at det ikke er det dekadente livs nervespænding,

der ligger i dem, men den rene og stærke stemning i et liv under helbredelse. „Jeg forfærdes ved tanken om, at jeg kunne få held i livet,“ hedder det hos Walser i en parafrase af Franz Moors dialog. Alle hans helte deler denne forfærdelse. Men hvorfor? Absolut ikke af afsky for verden, moralsk ressentiment eller patos, men af helt epikuræiske grunde. De vil nyde sig selv. Og det har de en helt usædvanlig evne til. De har også en helt usædvanlig adel i det. De har også en helt usædvanlig ret til det. For ingen nyder som den, der er under helbredelse. Alt orgiastisk ligger vedkommende fjernt: hans fornyede blods strømmen lyder mod ham fra bække og læbernes renere ånde fra trækroner. Denne barnlige adel deler Walsers mennesker med eventyrfigurerne, der jo også dukker op af natten og galskaben, nemlig mytens. Man mener almindeligvis, at denne opvågning er fuldbyrdet i de positive religioner. Hvis det er tilfældet, så i hvert fald ikke i nogen særlig enkel og entydig form. Den må man søge i det store profane opgør med myten, som eventyret repræsenterer. Naturligvis har dets figurer ikke simpelthen lighed med de walserske. De kæmper endnu for at befri sig fra lidelsen. Walser sætter ind, hvor eventyrene hører op. „Og hvis de ikke er døde, så lever de den dag i dag.“ Walser viser, *hvordan* de lever. Hans ting, og hermed vil jeg slutte som han begynder, hedder: historier, opsatser, digtninge, småprosa og lignende.

På dansk ved Karsten Sand Iversen